

Se mig!

- om ungdomsarbetslöshet i Gävleborg

Foto: www.fotoakuten.se

Länsstyrelsen
Gävleborg

Förord

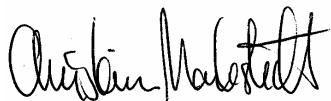
Föreliggande rapport sätter fokus på en av de stora utmaningarna som Gävleborgs län har, ungdomsarbetslösheten. Ambition är att visa upp en del av problemet som sällan blir belyst, det vill säga problemet från ungdomarnas sätt att se.

Rapporten består därför av två delar; en kvantitativ och en kvalitativ. I den första, kvantitativa delen ges en överblick över hur omfattande ungdomsarbetslösheten, men även andra mått på utanförskap, är i Gävleborg. I den andra delen, den kvalitativa, visas personer bakom siffrorna upp.

Underlaget till rapportens andra del är framtaget i intervjuform med en grupp arbetslösa tjejer i åldrarna 20-24 år. Tjejerna är boende i Gävleborgs län och deltog vid intervjutillfället i en kurs via arbetsförmedlingen. Tjejerna omskrivs i rapporten med fingerade namn. Personerna på bilder i rapporten har inte deltagit i intervjuerna. Ett stort tack riktas till de sju tjejer som tog sig tid att berätta om sin situation. Tack vare er öppenhet och förmåga att bjuda på er själv har denna rapport blivit möjlig!

Rapporten har inte ambitionen att visa upp en heltäckande bild av hur unga arbetslösa i Gävleborg har det idag, utan är snarare ett nedslag i den verklighet som just dessa unga tjejer lever i. Anledningen till att inga killar har intervjuats är dels att det var svårare att få killar att ställa upp, dels att studiens ambition har sänkts efter hand på grund av att projektarbetet tvingades avslutas i förväg. Studien hade initialt ambitionen att intervjua flera grupper unga, både tjejer och killar.

Rapporten är en del i Länsstyrelsens projekt Social hållbarhet. För rapportens innehåll och utformning svarar Magdalena Berglin. I intervjuarbetet har även Karin Sandgren deltagit.

Christina Markstedt, socialdirektör

Innehåll

1. Unga utanför – siffror från länet	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Ung i Gävleborg	4
1.3 Arbetslöshet	5
1.4 Ohälsa	7
1.5 Ekonomiskt bistånd	8
2. Vilka är de?	9
2.1 ”..nu är jag arbetssökande som det heter.”	9
2.2 ”dom ska fråga hur man mår tycker jag.”	11
2.3 ”jag är en resurs”	11
2.4 ”se oss som individer”	12
3. Slutreflektioner	14

1. Unga utanför- siffror från länet

1.1 Bakgrund

I Gävleborg har vi under flera år haft den högsta ungdomsarbetslösheten i landet. Unga är en särskilt utsatt grupp när arbetsmarknaden hårdnar. Socialstyrelsens lägesrapport om individ- och familjeomsorg¹ visar att nästan var tionde person av landets 18-24-åringar lever på ekonomiskt bistånd. Ungas svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden är en orsak till att de är överrepresenterade bland biståndstagarna.

På länsnivå finns det klara samband mellan utbetalad sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension), a-kassa och försörjningsstöd. Från år 2002 och framåt har sjukskrivningarna minskat samtidigt som allt fler har beviljats sjuk- och aktivitetsersättning. Arbetsmarknadsutvecklingen är negativ för länet. Sedan 2001 har kostnaderna för a-kassa ökat med 24 procent.² Behovet av försörjningsstöd är starkt relaterat till förhållandena på arbetsmarknaden eftersom detta är den försörjningsmöjlighet som finns när inga andra system stämmer in för den enskildes behov och förutsättningar.³

På följande sidor presenteras statistik om unga i Gävleborg som befinner sig i ”utanförskap”, här definierat som arbetslöshet, sjukdom eller biståndsmottagare.

1.2 Ung i Gävleborg

Inledningsvis redovisas i tabell 1 nedan det totala antalet unga kvinnor och män i åldrarna 20-24 år. Länets unga i åldern 20-24 år utgörs till 47,7 procent av kvinnor och 52,3 procent av män. Med undantag av Gävle och Ockelbo så finns det fler män än kvinnor i samtliga kommuner. Skillnaden är störst i Ljusdal där andelen kvinnor endast är 42,6 procent.

	Kvinnor	Män
Ockelbo	107	104
Hofors	224	273
Ovanåker	221	315
Nordanstig	210	271
Ljusdal	395	533
Gävle	3074	3006
Sandviken	812	927
Söderhamn	485	581
Bollnäs	637	717
Hudiksvall	862	987
Gävleborg	7027	7714

Tabell 1: Folkmängd 1 november 2006 i åldern 20-24 år, kvinnor respektive män. Källa: SCB

¹ Socialstyrelsen: Individ- och familjeomsorg - Lägesrapport 2005.

² Avser t o m september 2005.

³ PM Försäkringskassan m fl 6 september 2005.

1.3 Arbetslöshet

Gävleborgs höga arbetslöshet drabbar de yngre åldersgrupperna hårdast. Tabellen nedan visar antalet unga kvinnor och män i åldrarna 20-24 år i länet som var arbetslösa i december 2006.

	Antal		Procent*	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Bollnäs	43	76	6,8	10,6
Gävle	240	338	7,8	11,2
Hofors	19	24	8,5	8,8
Hudiksvall	100	167	11,6	16,9
Ljusdal	54	57	13,7	10,7
Nordanstig	25	33	11,9	12,2
Ockelbo	10	4	9,3	3,8
Ovanåker	18	29	8,1	9,2
Sandviken	66	147	8,1	15,9
Söderhamn	57	79	11,8	13,6
Gävleborg	626	960	8,9	12,4

Tabell 2: Antal arbetslösa i länets kommuner, 20-24-åringar 200612. Källa: LAN

*Procent beräknad efter kommunens folkmängd 1 november 2006. Källa: SCB

Tabellen ovan visar att andelen unga män som är arbetslösa är högre än andelen unga kvinnor. Detta gäller för länet som helhet samt för varje enskild kommun, Ljusdal och Ockelbo undantaget.

Högst arbetslöshet bland kvinnorna råder i Ljusdal. Tre kommuner ytterligare har relativt hög arbetslöshet bland de unga kvinnorna; Nordanstig, Söderhamn och Hudiksvall. För männen är arbetslösheten som högst i Hudiksvall och Sandviken.

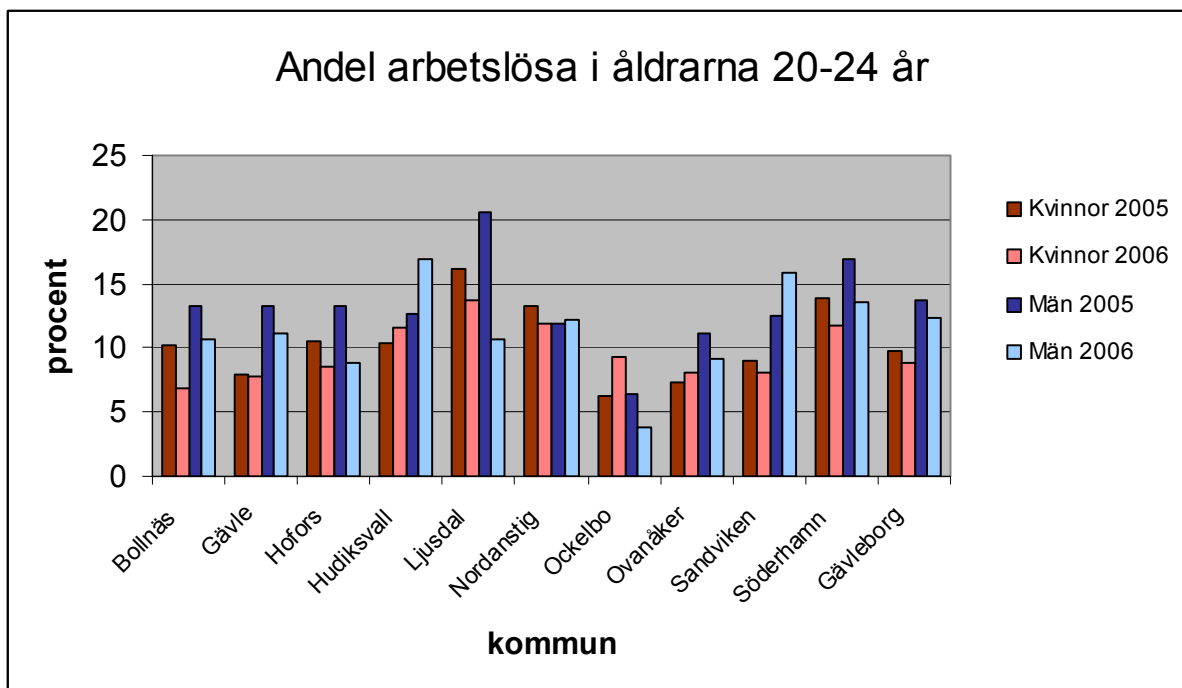

Diagram 1: Andel arbetslösa i åldrarna 20-24 år, fördelat på kön, år och kommun.

Diagram 1 visar utvecklingen från december 2005 till december 2006 avseende andel arbetslösa i åldrarna 20-24 år i de respektive kommunerna. För båda könen gäller att arbetslösheten är lägre 2006 än vad den var 2005 generellt i länet. Detta gäller även i de flesta enskilda kommuner. I Hudiksvall har dock arbetslösheten för denna grupp unga ökat för både kvinnor och för män. För de unga männen har arbetslösheten även ökat i Sandviken och något i Nordanstig. För kvinnorna har arbetslösheten ökat i Ovanåker och Ockelbo. Ljusdal utmärker sig genom en betydande sänkning av arbetslösheten framförallt för de unga männen.

1.4 Ohälsa

Hälsa kan förklaras som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Dess motsats, ohälsa, kan mätas på olika sätt. I en undersökning från 2004 ställdes frågan till svarande i åldern 18 till 84 hur de själva upplever sin hälsa⁴. De äldre åldersgrupperna upplevde sin hälsa sämre än de yngre. Det är ändå många unga som upplever att de mår dåligt. I en totalstudie av länets niondeklassare framgår att flickorna generellt mår sämre än vad pojkarna gör. Studien visar också att den självskattade hälsan har blivit sämre framförallt bland flickor i länet från 1996 till 2002.⁵

	Flickor	Pojkar
1996	10,4	5,7
2002	15,0	6,1

Tabell 3: Andel i procent bland länets niondeklassare som skattar sin hälsa som dålig, flickor och pojkar. Källa: Samhällsmedicin Gävleborg.

Ohälsotalet är Försäkringskassans mått på frånvarodagar som ersätts från sjukförsäkringen under en 12-månadersperiod. Ohälsotalet beräknas som ett genomsnitt av en grups alla nettodagar för sjukpenning, rehabpenning och sjuk/aktivitetsersättning som tas ut under ett år.

För tabellen nedan gäller alltså att länets kvinnor i åldern 20-24 år i genomsnitt har 15,5 ohälsodagar på ett år. Männerna har 12,1 ohälsodagar på ett år. Tabellen nedan avser 2006, en tillbakablick på 2005 visar ett ohälsotal i samma åldersgrupp på 16,2 för kvinnor och 12,2 för män. Ohälsotalet har således sjunkit något under 2006.

	Kvinnor	Män
Ockelbo	21,5	18,6
Hofors	15,7	11,4
Ovanåker	18,9	12,2
Nordanstig	16,9	17,2
Ljusdal	15,1	7,5
Gävle	13,2	10,5
Sandviken	14,2	13,0
Söderhamn	19,4	18,3
Bollnäs	23,4	14,9
Hudiksvall	16,2	12,2
Gävleborg	15,5	12,1

Kvinnor har generellt högre ohälsotal bland länets 20-24-åringar än vad män har. Detta gäller för alla kommuner utom Nordanstig där männens ohälsotal är marginellt högre än kvinnornas. Kvinnorna har allra högst ohälsotal i Bollnäs och Ockelbo, medan männens högsta ohälsotal finns i Söderhamn och Ockelbo. De lägsta ohälsotalen finns för kvinnor i Gävle och för män i Ljusdal. Skillnaderna mellan kvinnor och män är särskilt stor i Ljusdal och Bollnäs.

Tabell 4: Ohälsotal bland kvinnor respektive män i åldern 20-24 år, 2006. Källa: Försäkringskassan. Länskontoret Gävleborg.

⁴ Folkhälsoinstitutet: Den nationella folkhälsoundersökningen 2004.

⁵ Alfredsson, Johanna: Skolelevers hälsa i Gävleborg- hur mår årskurs 9-eleverna och vad har hänt sedan 1999? Rapport från Samhällsmedicin Gävleborg 2003:1.

1.5 Ekonomiskt bistånd

Med en hög ungdomsarbetslösheten försvåras möjligheterna till egen försörjning för många unga. Behovet av försörjningsstöd kan då öka. Antalet unga, 18-24-åringar, som beviljats försörjningsstöd har legat relativt konstant de senaste fem åren. I tabellen nedan redovisas kommunernas beviljade försörjningsstöd till denna åldersgrupp under 2005. I statistiken ingår samtliga personer i de hushåll som fått ekonomiskt bistånd (tidigare socialbidrag) oavsett om hela hushållet fått ekonomiskt bistånd eller endast någon av dess medlemmar.

Kommun	Antal		Procent	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ockelbo	28	20	14,9	11,2
Hofors	83	75	23,8	19,7
Ovanåker	54	57	13,4	12,1
Nordanstig	32	37	10	9,5
Ljusdal	99	94	15,9	11,6
Gävle	416	392	10	9,5
Sandviken	180	176	15	12,7
Söderhamn	131	136	16,4	15,1
Bollnäs	152	121	16,9	12,2
Hudiksvall	232	250	16,9	17
Gävleborg	1407	1358	13,7	12,3

Tabell 2: Biståndsmottagare i åldern 18-24 år under 2005, kvinnor respektive män. Källa: SCB

Det är en större andel unga kvinnor än unga män som har mottagit ekonomiskt bistånd. Hofors är den kommun som har allra högst andel biståndsmottagare, både bland kvinnor och bland män. Gävle och Nordanstig är de kommuner som har lägst andel biståndsmottagare, både bland kvinnor och bland män.

2. Vilka är de?

Vilka är de då, de unga arbetslösa? I denna del av rapporten kommer arbetslösa tjejers situation att beskrivas från deras eget perspektiv.

Underlaget till rapportens andra del är framtaget i intervjuform med en grupp arbetslösa tjejer i åldrarna 20-24 år. Tjejerna deltog vid intervjutillfället i en kurs via arbetsförmedlingen. De är uppvuxna på olika håll i, eller i något fall utanför, Gävleborgs län. Vid intervjutillfället bodde samtliga i länet. De unga kvinnornas bakgrunder skiljer sig mellan varandra. Några har längre eller kortare erfarenheter av högskolestudier, några har planer på att studera längre fram i livet och ytterligare någon uttrycker inga planer på att studera. Alla har gymnasiekompetens, men de har fått den på olika sätt och deras gymnasiestudier har varit praktiska för några, teoretiska för andra. Att några har valt att studera har varit mer eller mindre självklart. De unga kvinnorna lever i olika former av familjesituationer, några har en partner de lever med, några bor ensamma, en kvinna har barn.

2.1 "... nu är jag arbetssökande som det heter."

Att hamna i arbetslöshet innebär inte bara att vara utanför egen försörjning, utan kan också innebära att stå utanför en naturlig social gemenskap. Malin uttrycker det såhär; *"som arbetslös så känner man sig väldigt... ensam. Och utsatt."*

I avsaknad av jobb, skola eller annan sysselsättning försvinner lätt de vardagliga rutinerna. Ledan sätter in, samtidigt som det blir svårt att ta sig för nånting överhuvudtaget. Saker som behöver göras skjuts på framtiden och *"man glider med liksom...."* som Josefin uttrycker det. Tillvaron beskrivs som jobbig och tråkig. Att komma in i en arbetsmarknadsåtgärd kan innebära att rutinerna återgår till det normala. Det kan också innebära att förutsättningarna för att få ett jobb förbättras. Med neddragna persienner och omvänt dygn kan det vara svårt att omedelbart komma in på ett jobb, menar Emelie; *"Arbetslös, mellanrum, jobb, liksom, det tror jag är bra."* Hon menar att det är positivt med åtgärder i form av exempelvis kurser och praktik för att bryta den ostrukturerade tillvaron som arbetslös. Förutsättningarna för att klara ett jobb när det erbjuds ökar då.

Även om en arbetsmarknadsåtgärd kan ge rutiner tillbaka, så följer inte självförtroendet. De unga känner sig långt ifrån attraktiva på arbetsmarknaden. Efter månader av jobbsökar-kurser, telefonsamtal och arbetsplatsbesök i hopp om att få ett jobb, kommer lätt känslan av att vara oönskad. Josefin säger; *"..det känns när man ringer, man tycker att man låter så himla jobbig, liksom att man ringer. Det låter som man är värsta belastningen. Det är inget kul."* Känslan av att vara en belastning *"tär lite på psyket"*, menar Malin.

När den egna personen blir minimerad till en belastning för samhället och människor runtomkring, är det svårt att ha egna drömmar om framtiden. Att förväntningarna inte är stora uttrycker Josefin; *"Det känns som man inte har några krav alls nästan..."*. Det finns en rädsla för att uttrycka drömtillvaron som en dröm. Frida nedvärderar sina drömmar, och därigenom sig själv; *"Det är ett simpelt jobb tänkte jag säga. Jamen, jag är en liten Svensson-människa jag, så jag är nöjd med Svensson-delen. Mitt.. alltså, det jag skulle trivas med jättebra det är ett vanligt butikssäljarjobb. Och mina drömmar är inte då att jag ska ta över den sen och bli butiksägare eller så, utan jag tror att jag skulle vara nöjd med bara, ja, simpelt butiksjobb så att säga."*

Drömtillvaron ter sig ganska långt borta för de unga arbetslösa. Strategin blir först att ta sig ur sin tillvaro, till någon typ av sysselsättning, utan större krav på vad det är. Fridas strategi blir; *"det kan vara ett steg till drömjobbet, det kan vara liksom nånting man måste göra för att uppnå, en bit på vägen i alla fall."* Kortare vikariat och extrajobb under sommaren är exempel på arbeten som från och till blir aktuella för de unga tjejerna. Josefin jobbade tidigare i Uppsala men; *"..jag valde ju att lämna där för jag tyckte att det var jobbigt att pendla, ja, så är det..."*. Emelie har tröttnat på sin tillvaro och har sin strategi klar; *"..det blir så att jag flyttar till Stockholm i januari. Min kille har fått jobb där så.."*

Att plugga kan vara ett alternativ till att gå arbetslös. Malin uttrycker dock att hon inte känner att hon har så stor hjälp av sin utbildning som förberedelse för arbetslivet; *"Jag har fått en jäkla massa teoretisk kunskap, fine, men hur ska jag tillämpa det praktiskt? Det vet jag inte. Och det var väl det som fick mig att tröttna också. Jag är less på att läsa teori efter teori, det hjälper ju inte mig i arbetslivet."* Även Emelie har pluggat, men såg studierna mer som ett sätt att försörja sig än som en utbildning; *"..skulle jobbet ha funnits, så tror jag säkert att jag skulle ha jobbat istället för att plugga."*

Hos Emelie finns en uppgiven känsla av orättvisa och ilska över den egna situationen; *"Livet började hårt, man har studerat och man vill ut och det blir liksom ett slag i ansiktet när man kommer ut i vuxenlivet."* Hon känner sig uppgiven över hur viktigt det är med kontakter för att få ett arbete och menar att många jobb behövs det ingen utbildning för, men ändå krävs bred erfarenhet, en erfarenhet som är svår att skaffa sig; *"Jag menar ingen är ju född med erfarenhet, så är det ju bara. Man måste ju få komma in nån gång."*

De arbetslösa beskriver kontakter som den bästa ingången till arbete. En ingång som de själva i mångt och mycket saknar. Frida uttrycker att hon har "fel" kontakter; *"..de kontakter man har själv, de har inte så mycket att säga till om på företagen"*. Vänkretsen är för de unga ofta inte mycket att lita till i detta sammanhang. Många vänner är själva i samma situation och således i lika stort behov av dessa värdefulla kontaktvägar. Släktingar kan vara en bra ingång, men för alla ligger det sig inte naturligt att utnyttja detta kontaktnät. Maria säger; *"Det är släktingar som är den bästa klippan där, för att dom har ju många olika yrken och dom har ju längre arbetserfarenhet. (...) Har man inte släkt på orten., då skiter det sig också.."*

2.2 "... dom ska fråga hur man mår tycker jag!"

Gemenskapen med andra i samma situation är mycket betydelsefull, ibland kan det vara den enda gemenskap som upplevs som stödjande och förstående. Mellan de unga finns en vilja att hjälpa varandra. Även om den egna situationen känns hopplös så finns det en vilja att stötta varandra. Josefin säger; *"Man vill ju hjälpa varandra, samtidigt har man svårt själv så är det svårt att vara hundra procentigt stödjande till andra."*

Alla är inte förunnade att ha en familj som de upplever förstår. Elisabet är ett undantag; *"Min familj har varit ganska stödjande. Morsan har gått igenom en hel del, eftersom brorsan också varit arbetslös länge, så hon är ganska förstående. Men hon är inte så där, ligger och flåsar i nacken. Hon vet ju vad jag vill jobba med. Hon vet ju att jag vill utbilda mig."*

Familj, släkt och vänner med arbete försöker dock att vara stödjande. De unga upplever dock inte alltid att det är stöd de får. När förståelse saknas kan den unga arbetslösa uppleva "hjälpen" som kontrollerande och moraliserande. De ungas situation har, precis som samhället i stort, förändrats över tid. Malin beskriver sina äldre anhöriga; *"Ja, de har svårt att se situationen, (de säger) du måste ringa, gå runt och presentera dig, gör det och gör det. Sen har de inte vart arbetslösa på liksom 50 år själva."*

Framförallt familj och släkt har förväntningar på den unga. Förväntningar som ibland delas av den unga, och ibland inte. Frågorna kan bli påträngande, beskriver Maria; *"familjen, de förväntar sig, att jamen, Vad pluggar du då, liksom. Ja, men jag pluggar ingenting. Jamen vad jobbar du med då? Jag är arbetslös. Och sen så, det är ju jättejobbigt att säga, man drar ju på det så länge som möjlighet."* Många frågor från anhöriga som riktas till den arbetslösa kretsar kring sysselsättning. De unga saknar frågor om den egna personen, hur man mår.

Vägen in i vuxenlivet kan upplevas som mer eller mindre utstakad. För Malin var det självklart att fortsätta plugga; *"Det var ju ingen som pratade om att jobba efter gymnasiet, utan det var ju KTH och universitetet hit och dit och det var man ju förberedd på."*

"Goda råd" från anhöriga uppfattas inte alltid som goda råd. Emelie tycker inte om när hon får höra; *"... den personen gick dit och hon fick jobb och det tycker jag verkligen att du ska göra.."*. Att höra om hur det gick till när grannpojken fick jobb är mindre intressant än att få hjälp att se sina egna möjligheter, att få bekräftelse.

2.3 "... jag är en resurs."

Vi behöver alla bekräftelse av olika slag. I en utsatt situation, som unga kan uppleva att de är i vid arbetslöshet, kan det vara extra viktigt. Att få någon utomstående som tar sig tid och ser individen sker i allt för få sammanhang, men är högt uppskattat. Erfarenheten av sådan bekräftelse är mycket positiv beskriver Maria; *"de hittar vad det är inom en som man ska skriva liksom, det här är jag bra på. Det här är min resurs, jag är en resurs."*. Genom bekräftelse på vem hon är som person har hon fått hjälp att se sig själv, något som hon använder i sina jobbansökningar.

Erfarna lyssnare kan också hjälpa de unga att både hjälpa varandra och se sig själva. Frida tycker att det är viktigt med kamraterna i sin grupp; *"Folk ser alltid en själv på ett annat vis än vad man själv gör. Det är roligt att se andra hur dom uppfattar och bollar idéer."*. Med bekräftelsen kommer självförtroende och självinsikt, Maria beskriver; *"..man har fått lite aha-upplevelser nästan om sig själv. Jaha, det här är jag faktiskt bra på och .. andra kanske ser det direkt och då kan man få höra det av andra också, man får mycket mer bekräftelse."*

2.4 "... se oss som individer"

Erfarenheterna de unga har av arbetsförmedlingen kan vara dåliga. De upplever det som svårt att få hjälp och kontakten med handläggaren sker i bästa fall sporadiskt eller över telefon, i sämsta fall har den arbetslöse aldrig träffat sin handläggare. Frida känner till sin handläggare men menar att; *"det känns som de inte har tid att prata om vad just jag vill, känner och vad jag kanske behöver göra."* Malin uttrycker en önskan om ökad förståelse från Arbetsförmedlingen; *"jag tror, de som sitter på arbetsförmedlingen, de måste, borde ha mer förståelse för hur det verkligen, situationen ser ut. Man skulle få mer kontakt med dom om de var mer förstående. På just individerna de skulle prata med. Man skulle lita på dem mer, bättre förtroende till dom kanske om de verkligen förstod vad man menar, hur man verkligen har det."*

Samtidigt som det finns ett missnöje med kontakterna med arbetsförmedlingen, så finns det en viss förståelse för dess agerande. De unga är väl medvetna om att även arbetsförmedlingen lever under knappa resurser, att de har svårt att hinna med att administrera de stora mängder arbetslösa som finns i länet. Det är med oro som de unga ser fram emot aktuella förändringar inom arbetsmarknadspolitiken. De unga bävar för att färre praktikplatser och arbetslösa i åtgärder kommer att leda till ett ännu högre tryck på arbetsförmedlingen. Frida funderar över vad det kommer att innebära; *"...jag tror att det kommer att bli sämre kontakt med arbetsförmedlingen för jag tror inte att de kommer att hinna med. (...) Har man dålig kontakt nu, hur ska det då inte bli då?"*

Unga arbetslösa har egna idéer om hur arbetsförmedlingen borde fungera. En uttalad önskan är att bli betraktad som individ istället för som grupp. Maria har positiva erfarenheter från den kurs hon nu går på och som hon tycker borde genomsyra all verksamhet. Arbetsförmedlingen, och andra som jobbar för att minska arbetslösheten behöver se; *"... att det är mer individen istället för att ta emot ungdomar. (...) mer fokusera på ens egenskaper istället för, de frågar ju inte vad man vill egentligen, utan (...) vad man har gjort."*

Praktik och andra former av arbete på arbetsplatser beskrivs allmänt som den bästa lösningen på de enskildas arbetslöshetsproblem. Malin säger; *"Praktik på arbetsplatser är bevisligen jättebra möjligheter."* Praktik bör finnas i större omfattning i tidigare ålder, redan i skolan, tycker de unga. *"Kontakter med arbetsmarknaden är jätteviktigt, och den borde etableras tidigt, i skolan. Med praktik och allt sånt där"*, säger Malin.

Skolans ansvar bör sträcka sig längre än att introducera unga på arbetsmarknaden via praktik. Som det ser ut idag lever skolan och arbetsmarknaden helt olika liv, menar Malin; *".. det är många som inte är ett dugg förberedda på hur arbetsmarknaden faktiskt ser ut och hur det går till (...) Man vet inte, vad som väntar en."* Skolan skulle kunna förbereda i högre grad för det som väntar de unga. De intervjuade föreslår exempelvis att jobb-sökarkurser blir integrerat i skolundervisningen och att skolan lär ut hur man skriver ett CV. Bättre information efterfrågas, bland annat av Frida; *"Arbetsförmedlingen borde också komma ut till skolorna och informera. Att det är viktigt att anmäla sig till fack och a-kassa."*

Emelie betonar vikten av att skolsystemet anpassas efter individerna. Hon har själv läst upp sin gymnasiekompetens på en folkhögskola; *"..kanske det inte passar alla, men för mig passade det väldigt bra."*

3. Slutreflektioner

Rapportens första del har visat hur utbredd utanförskapet är, i form av arbetslöshet, sjukdom eller beroende av ekonomiskt bistånd. Rapportens ambition har inte varit att analysera siffrorna, det överläts till läsaren. Tidigare analyser har dock konstaterat att de olika försäkrings- och bidragssystemen korrelerar med varandra. Även kommunvisa variationer kan förklaras av samspel mellan kommuner, men också enskilda kommuners förutsättningar. Vid en analys, och inför eventuella åtgärder, måste hänsyn till strukturerna i länet tas. Skillnaderna mellan könen är märkbara. Vilka strukturer har vi i länet som skapar dessa skillnader?

Bakom den dystra statistiken finns individer med olika erfarenheter och drömmar om livet. Det är viktigt att vara medveten om att unga arbetslösa på intet sätt är någon homogen grupp. Här i länet finns alla sorter; både tjejer och killar som vill jobba eller studera efter gymnasiet, ut och resa eller stanna kvar på uppväxtorten, flytta till en universitetsstad eller läsa en distanskurs, jobba inom vården eller inom industrin och så vidare. Det är viktigt att vuxna inte lägger någon värdering på de ungas val. Deras livsval är deras egna och alla individer behövs i ett livskraftigt Gävleborg. De ”goda” råd som arbetslösa ungdomar omges av behöver inte alltid vara goda. När råden inte tar hänsyn till mottagaren och hennes drömmar och möjligheter kan de istället för att stärka individen verka i motsatt riktning. Hur formulerar vi vuxna våra förväntningar på de unga? Är vi tillräckligt öppna för de ungas egna idéer och viljor?

Unga uppmanas ofta att röra på sig, för utbildning och jobb. Samtidigt är samhällsstrukturen uppbyggd så att sociala kontaktnät blir allt viktigare för att få ett arbete. Många ”rörliga” ungdomar hamnar i kläm om de inte lyckas få ett jobb; de uppmuntras dels att röra på sig, dels utnyttja det obefintliga kontaktnät som deras mobilitet så effektivt tagit ifrån dem.

Många unga hamnar idag i någon typ av utanförskap. Att inte ha ett arbete att gå till innebär påfrestningar på individens självförtroende som kan göra att den unga människan behöver hjälp för att ta sig ur utanförskapet. Hur kan olika aktörer på bästa sätt bidra med denna hjälp? Att bryta isoleringen och ensamheten som kan uppstå i den unga människans liv när hon blir arbetslös upplevs som oerhört viktigt. De intervjuade i rapporten ger uttryck för att gemenskapen med andra som är i samma situation, är mycket betydelsefull. Denna gemenskap får de bland annat genom deltagande i arbetsmarknadsåtgärder.

De unga beskriver själva att det är mycket värdefullt att få hjälp att se sig själva. Att bli sedd och bli bekräftad som den individ man är, är viktigt för att återfå det självförtroende som utanförskapet har tagit ifrån en.

Källor:

Alfredsson, Johanna: Skolelevers hälsa i Gävleborg- hur mår årskurs 9-eleverna och vad har hänt sedan 19996? Rapport från Samhällsmedicin Gävleborg 2003:1.

Folkhälsoinstitutet: Den nationella folkhälsoundersökningen 2004.

Socialstyrelsen: Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2005.

Försäkringskassan: PM, 2005-09-06

Se mig – om ungdomsarbetslöshet i Gävleborg

är 2007 års andra rapport, utgiven av Länsstyrelsen Gävleborg, Sociala enheten.

Text och form: Magdalena Berglin

Foto: Jörgen Svendsen (där inget annat anges)

Pappersutgåvan av rapporten an beställas på telefon 026- 17 10 00. Rapporten går också att hämta från Länsstyrelsens hemsida, www.x.lst.se

Länsstyrelsens rapporter 2007

2007:1 Fiskyngel och undervattensvegetation i Långvind och Harkskärsfjärden 2006

2007:2 Se mig! – om ungdomsarbetslöshet i Gävleborg

Tryck: Länsstyrelsen Gävleborg

Rapportnr: 2007:2

ISSN: 0284:5954

Upplaga: 200 ex

Länsstyrelsen
Gävleborg

Besöksadress: Borgmästarplan, 801 70 Gävle **Telefon:** 026-17 10 00

Webbadress: www.x.lst.se